محاق و خروج از تحت‌الشعاع

شاگرد۲: تا الآن فکر می‌کردم خروج از تحت‌الشعاع همان زمانی است که هلال رؤیت می‌شود، اما گفتند تشکیل هلال کاشف از خروج از تحت‌الشعاع است، لذا ما خروج از تحت‌الشعاع نخواهیم داشت.

استاد: خروج از تحت‌الشعاع یعنی امکانیت رؤیت. اینکه علماء می‌گویند همین است.

شاگرد۲: یعنی خوج از تحت‌الشعاع یک امر انتزاعی است که می‌گوییم آن وقتی است که هلال تشکیل می‌شود. تشکیل می‌شود یا اینکه امکان رؤیت داشته باشد؟

استاد: تشکیل که می‌شود، بعد از اینکه از لحظه خوج گذشت می‌توانیم ببینیمش. هوویین لحظه را تعیین می‌کنند. می‌گویند ساعت فلان، دقیقه فلان قمر از تحت‌الشعاع خارج می‌شود.

شاگرد: تحت‌الشعاع کجا است که از آن خارج می‌شود؟

استاد: یعنی محاق. محاق جایی است که کل طرف نورانی ماه به طرف خورشید است. پس تحت‌الشعاع است. یعنی زیر شعاع شمس قرار گرفته به‌نحوی‌که هر چه شعاع به او می‌رسد برای خودش است. ما هم تحت شعاع شمس هستیم، پشت قمر. ولی قمر دارد از شمس فاصله می‌گیرد و زاویه پیدا می‌کند. در این زاویه‌ای که پیدا می‌کند لحظه‌ای هست که گوشه نورانی آن برای ما پیدا می‌شود. هوویین با محاسبه می‌گویند در فلان دقیقه و فلان ثانیه قمر از تحت‌الشعاع خارج می‌شود. چرا ثانیه آن را می‌گویند؟ چون محاسبه آن‌ها روی مبانی ریاضی است. شما می‌توانید آن مبانی را تغییر بدهید، اما طبق آن مبانی نمی‌توانید خروجی را تغییر بدهید. چند چیز دخیل بود؛ بُعد سوی بود و ... . چندین پارامتر در آن دخالت می‌کرد. یکی از فلک های مشکل فلک قمر است. حاج آقا در درس هیئت می‌فرمودند این‌ها خودکشی کردند، همین بود که شما فلک قمر را ببینید و چندتا حرکت برود و برگردد؛ جوزهر، ممثل و ...؛ در فلک قمر سه-چهار مورد بر سائر فلک ها اضافه دارد. چرا؟ به‌خاطر مریخ و ... همه دور خورشید می‌گردند، ماه دور زمین می‌گردد. آن‌ها یک چیزهایی می‌دیدند که چراهای ندانستند به آن فکر کنند. با اینکه همه را دور زمین می‌گرداندند، فلک قمر را سر برسانند. یکی از فلک های مشکل در هیئت قدیم همین فلک قمر بود.

بازبینی #1
ایجاد شده 29 آوریل 2026 12:07:08 توسط ... .
به روزرسانی شده 29 آوریل 2026 12:09:32 توسط ... .